

RECENZE

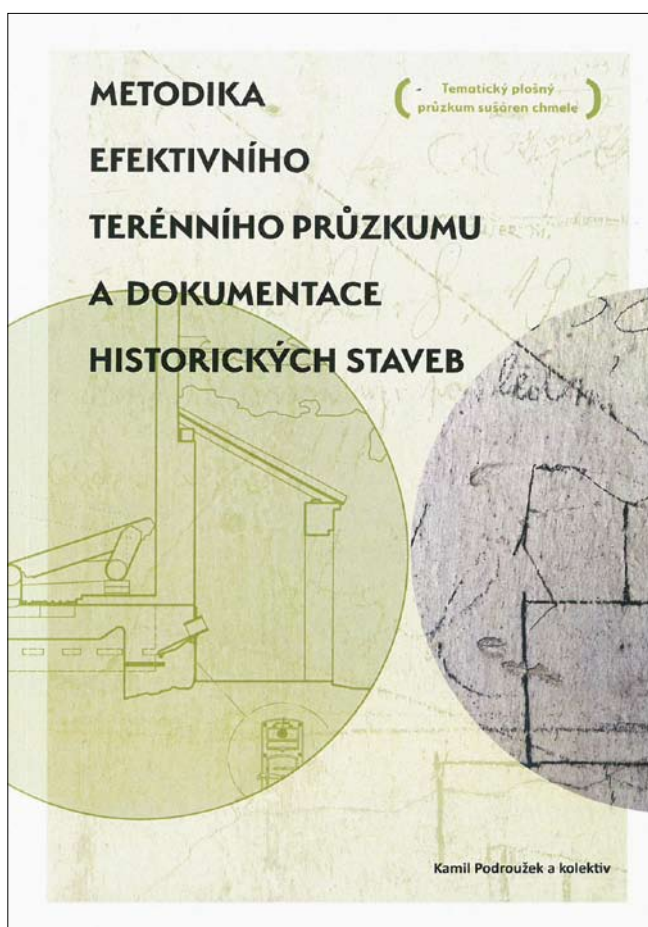
KAMIL PODROUŽEK A KOL.: METODIKA EFEKTIVNÍHO PRŮZKUMU A DOKUMENTACE HISTORICKÝCH STAVEB (TÉMATICKÝ PRŮZKUM SUŠÁREN CHMELE)

Vydal Národní památkový ústav ÚOP v Ústí nad Labem a Filozofická fakulta UJEP v Ústí nad Labem 2020, 160 s. ISBN 978-80-85036-74-9, 978-80-7561-249-6

Uprostřed léta vyšla další z certifikovaných metodik NPÚ, publikace s názvem „*Metodika efektivního terénního průzkumu a dokumentace historických staveb. Tematický plošný průzkum sušáren chmele*“ od kolektivu autorů pod vedením Kamila Podroužka. Vydává ji Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem spolu s Filozofickou fakultou Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem jako výstup projektu aplikovaného výzkumu Ministerstva kultury České republiky Národní a kulturní identity II. Dokumentace historických staveb sloužících pro zpracování chmele, DG16PO2B021.

Identita naší krajiny spojené s pěstováním a zpracováním chmele je ve středoevropském kontextu jedinečná. Česká republika patří už od 19. století mezi největší pěstitele chmele, který je navíc považován ve světovém měřítku za nejkvalitnější. Pěstování chmele a jeho zpracování zformovalo charakteristickou kulturní krajinu. V posledních letech však chmelových sušáren a skladů, které ducha chmelařské krajiny coby významné dominanty spoluvytvářejí, zejména z ekonomických důvodů rychle ubývá, aniž by byly důkladněji poznány a byla doceněna jejich nezastupitelná úloha pro paměť a charakter daného území. Historické stavby sloužící pro zpracování chmele bohužel nejsou v drtivé většině památkově chráněny, a tak nezbyvá než se soustředit na jejich plošnou dokumentaci, která by zachovala alespoň co nejvíce informací o jejich existenci předtím, než zaniknou. Metodika, která nyní vychází, vytváří a standardizuje postup jejich terénního průzkumu a dokumentace. Vytvořením on-line struktury RTOS umožňuje získávat, zpracovávat, archivovat a zpřístupňovat aktuální terénní i uložená archivní data a tyto informace sdílet veřejně. Vedle vlastních staveb jsou zkoumány i širší souvislosti – vztah k okolní zástavbě a k navazující krajině. Cílem je samozřejmě také lépe poznat způsob hospodaření ve chmelařském zemědělském odvětví.

Metodika vychází z certifikovaných metodik plošného průzkumu, operativního průzkumu i metodik průzkumů a dokumentace různých typů ohrožených památek. Obohacuje je však o možnost efektivního získávání, zpracování, archivace a zpřístupnění informací v reálném on-line čase. Při tom využívá moderních technologií a technik dnes běžně uživatelsky dostupných a stanovuje jejich

místo a způsoby využití během poznávacího a dokumentačního procesu staveb tak, aby byla zajištěna relevance, důvěryhodnost, garance a archivace získaných informací a také otevřený přístup k výsledku. Zcela nové je pak uplatnění metody formální analýzy pro archeologizované historické stavby v této publikaci.

Metodika se v úvodu zevrubně a obsáhle věnuje teoretickým východiskům a metodologii formální analýzy archeologizovaných staveb. Poté přikročuje ke konkrétním postupům tematického průzkumu historických staveb na zpracování chmele. V přehledné posloupnosti dává praktické rady pro přípravu výjezdu, k výběru lokalit a identifikaci objektů při terénním průzkumu a k vlastnímu sběru

dat. K identifikaci objektů připojuje pro terénní badatele velice přínosnou kapitolu zobecňující jednotlivé charakteristické znaky sušáren chmele, doplněné instruktážními fotografiemi. Pro vlastní sběr dat uvádí osvědčené postupy fotografování, zadávání dat s využitím tabletu a práce s mapami. Následuje popis pracovního postupu při dokumentaci aktuálního stavu zkoumaných staveb, krok za krokem, opět s velmi konkrétními praktickými pokyny, včetně instruktážních fotografií. Metodika pokračuje přehledem zdrojů písemných, obrazových a dalších materiálů k danému tématu, včetně doporučení, jakým způsobem a kde tyto podklady vyhledávat. Dále pojednává o vytvoření on-line prostředí, jehož vstupními podmínkami bylo zejména prostředí pro pracovní spolupráci v reálném čase, možnost centralizovaného uložení dat a jejich integrace do Integrovaného informačního systému památkové péče IISPP. Názorně v postupných krocích a na konkrétních printscreeenech v textu i příkladech v závěrečné příloze se popisuje ukládání dokumentů k objektům do katalogu na jednotlivých kartách a je představena aplikace pro terén-

ní sběr dat. Databáze a mapa, vzniklé touto dokumentací, jsou pak zcela otevřené veřejnosti. Metodika je završena srovnávací studií Tršická chmelařská oblast.

Publikace se stane vítaným nástrojem pracovníků Ministerstva kultury ČR, Národního památkového ústavu a muzeí při provádění základní evidence a dokumentace venkovských technických a hospodářských staveb. Bude oporou investorům a projektantům při přípravě obnovy těchto staveb, může sloužit ve výuce pedagogům, kteří architekty a stavitele vychovávají. Nově vytvořená aplikace pro efektivní získávání, zpracování, archivaci a zpřístupnění informací v reálném čase by mohla být využívána i při jiných plošných výzkumech. Veřejná část může podpořit kraje a obce, ale i spolky a jednotlivce, snažící se o zachování historického kulturního rázu daných území, a kultivovat povědomí společnosti o významu těchto industriálně zemědělských staveb pro paměť a ducha lokality.

BLANKA KYNČLOVÁ

JAN ŠTĚTINA – DALIBOR JANIŠ A KOLEKTIV: TVRZ KUROVICE, STAVEBNÍ VÝVOJ, HISTORIE A ARCHEOLOGIE ŠLECHTICKÉHO SÍDLA NA POMEZÍ TVRZE A HRADU

první svazek nové monografické ediční řady INGREDERE HOSPEŠ, vydal Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Kroměříži v roce 2019, 208 stran, ISBN 978-80-87231-55-5

Knižní monografie jednotlivých staveb byly u nás tradičně rezervovány pro nejvýznamnější architektonické a umělecké skvosty jako jsou Karlův most, Národní divadlo, Černínský palác nebo Muellerova vila od Adolfa Loose. To se počíná v poslední době měnit. Kniha editorů Jana Štětiny a Dalibora Janiše je v našich krajích další vlnou přístupu, který je v řadě západoevropských zemí již poměrně běžný, totiž že jsou knižní formou představovány veřejnosti výsledky víceoborového vědeckého výzkumu historických staveb především s ohledem na význam zjištění, nejen na obecné umělekohistorické a celospolečenské hodnocení dané stavby. Z tohoto hlediska je předložená publikace vzorová hned v několika ohledech. Na její přípravě se podíleli představitelé všech tří základních odborností, jež se historickými stavbami zabývají, navíc ještě geolog. Svůj prostor zde dostal i majitel tvrze, který stojí za záchranou této donedávna chátrající stavby. Publikace využívá k představení bohatého vývoje kurovické tvrze velké množství kvalitních a podrobných grafických příloh. V neposlední řadě pak představuje skutečnosti odhalené průzkumem včetně interpretační cesty a připouští i možnou budoucí korekci některých hodnocení.

Koncepce knihy vychází v podstatě ze základních kapitol standardního stavebněhistorického průzkumu, kte-

rými jsou archivní rešerše s citacemi pramenů, zevrubný popis stavby a vyhodnocení stavebního vývoje, katalogizace hodnotných prvků a památkové hodnocení (v tomto případě ovšem ne stavby samé, ale její obnovy). Autoři obrátili obvyklé pořadí, kdy výsledky archivního bádání jsou zařazeny až za popis, vyhodnocení stavebního vývoje a katalog. Za kapitolou věnovanou výsledkům archivního bádání jsou zařazeny ještě samostatné bloky věnované archeologii a geologii. Za nimi pak následuje blok věnovaný obnově stavby. Na samý závěr publikace jsou zařazeny dva drobné exkurzy, první věnovaný samotné obci Kurovice, kde se tvrz nalézá a druhý blízkému městu Holešovu, s nímž byla kurovická tvrz v minulosti vícekrát majetkově provázána.

Skladba jednotlivých bloků textu se liší. Nejobsáhlejší a nejčlenitější je blok první, věnovaný stavebnímu vývoji tvrze. Je uveden popisem lokality, tj. vsi i panského sídla. Následuje shrnutí dosavadního poznání a po něm menší kapitola částečně se překrývající s kapitolou úvodní, v otázce polohy sídla v krajině, jeho struktury a role již v ní hraje okrsek někdejšího panského sídla, bývalého hospodářského dvora a kostela. Větší pozornost je zde pak věnována zejména kostelu. Následuje devět kapitol popisujících chronologii vzniku a stavebních změn tvrze